Lapin Kansa // Keskiviikkona 12. toukokuuta 2021

TAPANI BLOMSTER haluaa kirjassaan antaa realistisen kuvan ruotusotilaan elämästä. Kemin komppaniaa hän kutsuu vihoviimeiseksi reserviksi.

”Kemin komppania oli vihoviimeinen reservi, joka myöhästyi aina”

● Tapani Blomster selvitti Pohjois-Suomen ruotusotilaiden vaiheita. Hiltusesta tehtiin Spets, Inkalasta Dahl ja Heikkisestä Skön.

Petri Hakkarainen

● Kun Kuivaniemeltä lähtöisin oleva **Tapani Blomster** muutti perheineen Utajärvelle vuonna 1981, hänen sukulaisensa kertoi Blomsterin tulleen juurilleen.

–Esi-isäni seitsemän sukupolvea taaksepäin oli Muhoksen Pyhänsivun Wimparin ruodun sotilaaksi vuonna 1788 värväytynyt **Johan Blomster, alkujaan Siira.**

Ajatus Johanin **vaiheiden** selvittämisestä jäi itämään, ja eläköidyttyään Blomster laajensi tutkimuksensa Muhoksen ruotusotilaisiin ja sitten koko Kemin komppaniaan. Atrain & Nordin kustantama lähes 300-sivuinen kirja valmistui joulukuussa.

Blomster arvelee, että moni pohjoissuomalainenkin saattaa yhä luulla ruotsinkielisen sukunimensä viittaavan Ruotsista tuleviin sukujuuriin. Usein nimi on kuitenkin ruotusotilaalle värväytymisen yhteydessä annettu. Hiltusesta tehtiin Spets, Inkalasta Dahl ja Heikkisestä Skön. Aikojen saatossa nimet ovat myös muuntuneet.

KOMPPANIAAN KUULUI ruotu- ja seuraavista silloisista pitäjistä: Hailuoto 12, **Liminka 7**, Oulu 46, Ii 34, Kemi 44 ja Pudasjärvi 7. Muhoksen pitäjän 28 ruotua kulkivat sotilasrullissa Oulun pitäjän alla, vaikka Muhos erkani omaksi pitäjäkseen 1766. Muhoksen ruoduista 10 oli Utajärven kappeliseurakunnan alueella.

–Rengin ja tilattoman asemaan verrattuna sotilaaksi ryhtyminen tiesi sosiaalista nousua. Ruotu-sotilas ei rauhan **aikana erottunutkaan pienemmistä talollisista.** Hän kuokki pellollaan ja **oli** muissa ruotutorpan **töissä** kuin muutkin maalaiset. Vain **torpan** päädyssä ollut kyltti, johon **oli** merkitty torpan nimi ja ruotunumero, erotti sen muista torpista.

Kemin komppanian ruotusotilaat kävivät harjoituksissa jumalanpalvelusten jälkeen kirkonmäellä korpraaliensa johdolla, **kokoontuivat** silloin tällöin komppanian kokouksiin lihin ja harvemmin koko rykmentin katselmuksiin, yleensä Raaheen.

Sotilaille siis annettiin ruotsinkieliset nimet, mutta monesti rekrytointirullista selviää myös aikaisempi suomenkielinen nimi ja sitä kautta lisää tietoa sotilaan taustasta. Katselmusrullat, rekrytointirullat ja kirkonkirjat ovat tärkeimpiä lähteitä yksittäisten ruotusotilaiden kohtaloiden **tutkimisessa.**

–Kemin komppanian sotilailla oli pituuden suhteen **ongelmia.** Sotilailta **vaadittiin** 170 **senttimetrin pituutta,** eikä näin pitkiä **miehiä** yleensä löytynyt Pohjanmaalta ja Lapista. Talonpojat yrittivät perustella, että pituudesta oli vain haittaa sotatoimissa. "Pieni, tukeva ja rohkea sotilas kestää rasituksissa kauemmin ja kaatua vihollisensa helpommin kuin pitkä ja kankea." Pituusvaatimusta lievennettiin, ja kirjurit katsoivat myös pituusrajaa läpi sormiensa.

KEMIN KOMPPANIAN ruotusopimukseen kuului lupaus siitä, ettei komppaniaa viety **pois** maakunnasta sodankaan **aikana.** Komppania sai kuitenkin keväällä **1788** käskyn marssia Savoon, **jossa oli** Kustaa III:n sotaa oli käyty jo lähes vuosi. Lähtö venyi pitkien kokoontumismatkojen takia mutta myös sen vuoksi, että sotilaat katsoivat ruotusopimusta nyt rikottavan ja vetkuttelivat lähdössä.

Komppania joutui eroon muusta **rykmentistä,** joka juuri ja juuri ehti mukaan voitokkaaseen Porrassalmen taisteluun. Taisteluissa komppanian sotilasta ei kaatunut yksikään, mutta ankara talvi veротti miehistöä 6 sotilaan verran, vaikka **apuun saatiinkin** kotimaakunnasta muun muassa 200 kannua paloviinaa pataljoonaa kohti. Sotilasta kohti paloviinaa oli vajaa litra.

–**Komppanian lähtö myös Suomen** sotaan **viivästyi. Kemin komppania tuntui myöhästyvän aina,** Blomster sanoo.

Komppania liitettiin kenraali **Sandelsin johtamaan** viidenteen **prikaatiin. Sandelsia pidetään Suomen sodan** etevimpänä **ruotsalaisena sotapäällikkönä.** Hän osasi mottitaktiikan, jota käytti onnistuneesti muun muassa **Pulkkilan taistelussa** toukokuussa 1808.

Blomster arvelee, ettei Sandels **arvostanut** kovin korkealla Kemin komppanian sotilaskuntoa. Miehistö oli sotaa edeltävän parinkymmenen rauhan vuoden aikana vanhentunut, eivätkä vanhat miehet panneet henkeään suin päin alttiiksi.

–Luultavasti Kemin komppania ei muodostelmaankaan järjestäytyneenä näyttänyt kovin sotilaalliselta. Lähdöissä sotilaat eivät kyllä tuon ajan sapuskoilla olleet, pikemminkin pystyyn kuivaneita vanhoja, kumaraisia ukkoja.

150 SOTILAAN komppaniasta kaatui Suomen sodan taistuissa mainhinnousussa Kuopioon kesäkuussa 1808 **kolme** ja Koljonvirran taistelussa saman vuoden lokakuussa viisi sotilasta.

Kemin komppanian sotilaat selvisivät yllättävän hyvin rankasta peräänty mismarssista Oulusta Tornioon. Sotilaita kyllä jätettiin sairuina ja uupuneina Kelloon ja Iihin, jopa niin, että tutkijalle heräsi epäilys suunnitelmallisuudesta, kun moni viereisten ruotujen sotilas jätettiin matkasta.

–Tornion talvileirissä raivosivat taudit ja noin 2000 sotilasta kuoli. Kemin komppanian miehistä otettiin Laivaniemen sairashuoneelle 18 sotilasta ja ihmeellisesti suurin osa eli 13 heistä selviytyi hengissä ja löytyy sodan jälkeen oman paikkakuntansa kirkonkirjoista. Osa Kemijokivarren sotilaista sai sotimisesta tarpeekseen ja karkasi kotitorpilleen.

Taistelut jatkuivat vielä Ruotsin puolella. Suurin osa hengissä selvinneistä palasi aikaa myöten takaisin kotimaahansa.

Rivisotilaiden osa oli kova niin sodassa kuin sen jälkeenkin. Ruotusotilaat joutuivat lähtemään torpistaan kesällä 1810, ja moni heistä **kuoli** köyhänä ja **unohdettuna.**

–**Oma esi-isäni, Muhoksen Pyhänsivun Wimparin** ruodun sotilas Johan Johansson Blomster koki sekä Kustaan sodan että Suomen sodan. Suomen sotaan hän lähti 43-vuotiaana. Hänen kohtalokseen muodostuivat Tornion talvileirin taudit. Hänet haudattiin Laivaniemen joukkohautaan.

POHJANMAAN rykmentin asepuku vuodelta 1802. Kirjan kuvitusta.

TAUSTA

Limingasta Rovaniemelle

● Muhoslainen Tapani Blomster paneutuu kirjassaan Pohjanmaan rykmentin Kemin komppanian historia alueen ruotusotilaiden arkeen ruotutorpilla, katselmuksissa ja sodissa, etenkin Kustaa III:n sodassa 1788–1790 ja Suomen sodassa 1808–1809.

● 1200 miehen vahvuinen Kuninkaallinen Pohjanmaan rykmentti muodostui kahdeksasta 150 sotilaan komppaniasta.

● Kemin komppanian alue ulottui Limingasta ja Muhokselta Kemijokivarteen Rovaniemelle.

● Ruotujakolaitoksessa muutama talo muodosti sotilasruodun, joka kustansi sotilaalle ruotutorpan tarvittavine rakennuksineen ja peltoineen.

”Kemin komppanian sotilailla oli pituuden suhteen ongelmia. Sotilailta vaadittiin 170 senttimetrin pituutta, eikä näin pitkiä miehiä yleensä löytynyt Pohjanmaalta ja Lapista.”